

УДК 349.6(477)
А43

Актуальні проблеми земельного, аграрного та екологічного права А43 в умовах сучасних викликів і загроз : матеріали круглого столу, присвяч. 100-річчю з дня народження д-ра юрид. наук, проф. Вовка Ю. О. (Харків, 12 трав. 2023 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана. – Харків : Право, 2023. – 470 с.

ISBN 978-966-998-548-4

Збірник містить тези наукових доповідей учасників круглого столу, що відбувся в м. Харкові 12 травня 2023 р.

Розраховано на науковців, фахівців у галузі права, студентів закладів вищої юридичної освіти та всіх, хто цікавиться питаннями земельного, аграрного й екологічного права України.

УДК 349.6(477)

*За зміст та якість матеріалів
відповідальність несуть автори публікацій*

ISBN 978-966-998-548-4

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2023

2. Збитки у сільському господарстві України через війну перевищили 40 млрд – дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://delo.ua/agro/zbitki-u-silskomu-gospodarstvi-ukrayini-cerez-viinu-perevishhili-40-mlrd-doslidzennya-417875/>

3. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010. *Відомості Верховної Ради України*, №40. 2010. ст. 524

4. Про концесію: Закон України від 03.10.2019. *Відомості Верховної Ради України*, №48. 2019. ст. 325

5. Вальд Б. Як Україна планує позбутися агробаласту і кому дістануться тисячі гектарів землі держпідприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/08/26/677203/>

Ігнатенко Ірина Володимирівна
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри земельного
та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ

Просторове планування відіграє ключову роль у відновленні та відбудові України як сучасної, модернізованої та європейської держави. Так, зокрема, в умовах повоєнної відбудови виникає потреба регламентації нового будівництва замість зруйнованих об'єктів або їхніх реконструкції, будівництва соціального житла, відновлення центральних частин міст, розміщення тимчасових споруд та їхніх комплексів, будівництва нових міст. Крім того, висотне будівництво зі значною щільністю населення міст є проблемою, яку необхідно вирішувати з урахуванням синхронізації національного законодавства з законодавством ЄС. До того ж, громади стикаються з проблемою нерівномірного розподілу об'єктів загального користування та просторової диференціації локальних територій.

Ці проблеми можуть мати різні причини, такі як недостатнє планування розвитку громади, недостатні інвестиції, а також відсутність ефективних механізмів співпраці між різними стейкхолдерами, які мають інтереси в розвитку громади. Важливо зрозуміти, що кожна громада має свої унікальні особливості та проблеми, і розв'язання цих проблем по-

требує індивідуального підходу. Наприклад, деякі громади можуть потребувати більш ефективної місцевої влади, тоді як інші можуть потребувати більш активного приваблення інвестицій.

Ключ до сталого розвитку територій полягає у оптимальному використанні та організації життєвого простору. Інструментом, який сприяє оптимальній організації території є просторове планування. Саме просторове планування повинно враховувати різноманітні чинники, такі як соціальні, економічні, екологічні, транспортні та інші, що відображають різні аспекти життя громади. Врахування інтересів всіх зацікавлених сторін є також важливим аспектом просторового планування, тому що воно дає можливість забезпечити максимальний ефект від впровадження планувальних рішень. Просторове планування розвитку територій громад має стати тим інструментом, який допоможе підійти до питання післявоєнного відновлення громад системно та стратегічно, забезпечити раціональне використання ресурсів та оптимальне розміщення об'єктів інфраструктури з урахуванням потреб громади.

Наразі 117 громад в Україні прийняли рішення щодо впровадження удосконалених методів управління земельними ресурсами. Насамперед пілотні проекти з комплексного просторового планування вже були розроблені для Кіптівської громади Чернігівської області, Паланської громади Черкаської області, Миколаївської громади Донецької області, Пісочинської та Роганської громад Харківської області. Крім того, 10 модельних громад з Луганської, Донецької, Дніпропетровської, Харківської та Запорізької областей долучилися до програми місцевого системного розвитку.

На основі досвіду вищезазначених громад можна вже зробити висновок про наявність деяких проблем у впровадженні просторового планування громад. Нижче наведено деякі проблемні моменти.

Перша група проблем пов'язана з відсутністю єдності та комплексності вирішення питань. Головне – немає цілісної науково обґрунтованої концепції збалансованого розвитку всіх регіонів країни з урахуванням їх природних та соціально-економічних умов. Спроби створення такої концепції були, однак єдиного документа, що визначає принципові положення щодо сталого просторового розвитку, так і не з'явилося. Якоюсь мірою питання неузгодженості стратегічного просторового планування можуть бути вирішені на основі запровадженої концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади, яка не відноситься до містобудівної документації, але є важливим стратегічним документом. Так,

наприклад, Львівською міською радою вже затверджена «Інтегрована концепція розвитку: Львів 2030», яка визначила зміст і цілі містобудівної політики міста та стала основною для актуалізації Генерального плану. Якщо ж міська рада не має такої інтегрованої концепції розвитку території, то вона може бути повернута до вирішення питань, що не мають довгострокового ефекту і не враховують загальних інтересів міста. В таких випадках, робота над запровадженням інтегрованої концепції може бути корисною, оскільки вона дозволяє розробити стратегію розвитку міста на більш довгостроковий період, яка буде забезпечувати збалансований розвиток території та інтересів громади міста. Це дає можливість розробляти комплексні стратегії з урахуванням соціальних, економічних, екологічних та інших факторів, що сприятиме прогнозованості і стабільності розвитку відповідної території.

Друга група проблем відноситься до теоретико-методологічних та методичних аспектів, а саме: неоднозначності понятійно-термінологічного апарату; відсутності чітких методик, інструкцій та рекомендацій щодо розробки документів; складності координації науково-проектних розробок; недоліків у використанні електронної обробки інформації; неякісному моніторингу та оцінці повноти реалізації розроблених та затверджених документів. Так, наприклад, у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації» вказано «функціональне використання території» – існуюче використання території за переважною функцією (громадська, житлова, виробнича тощо), а «функціональне призначення території» – перспективне використання території за переважною функцією, яка встановлена планом зонування території у складі відповідного виду містобудівної документації. Отже, після визначення призначення територій може виявитися, що житлові будинки знаходяться там, де має бути виробництво. Хто буде вирішувати конфлікти між місцевими мешканцями та забудовниками, невідомо. Крім того, новий порядок розроблення містобудівної документації містить ще одну проблему, бо містить норми, що дозволяють депутатам місцевих рад необмежено змінювати містобудівну документацію і далі ці змінені проекти не підлягають проходженню процедури громадського обговорення.

Третя група проблем стосується недоліків у практиці планування. Щодо першої проблеми цієї групи, нестача кваліфікованих фахівців у сфері планування, це може призвести до нездатності громади ефективно вирішувати проблеми міського розвитку та управління територією.

Для вирішення цієї проблеми, можна розглянути можливості підвищення кваліфікації місцевих фахівців у сфері планування, а також залучення зовнішніх експертів, які мають досвід роботи в цій галузі. Щодо другої проблеми, пов'язаної з недостатньою вихідною інформацією, для вирішення цієї проблеми можна розглянути можливості збільшення доступності інформації для громадськості, а також проведення консультацій з громадою під час розроблення планів. Щодо третьої проблеми, недостатнього залучення до процесів планування експертної спільноти, бізнесу та населення громади, важливо створити механізми для залучення цих груп до процесів планування та забезпечення прозорості у процесах розроблення та реалізації планів. Щодо четвертої проблеми, правового свавілля, необхідно забезпечити дотримання законодавства у сфері містобудівної діяльності та запобігти необґрунтованим діям, які можуть негативно вплинути на розвиток територій та життя громадян. Так, наприклад, на сьогодні для земель комунальної та державної власності пропонується на період дії правового режиму воєнного стану в Україні відмовитись від розроблення містобудівної документації та ухвалювати рішення на місцях у «ручному режимі», без комплексних рішень і залучення фахівців з просторового планування, містобудівельників, без відповідних розрахунків, досліджень, урахувань наявної забудови та містобудівної документації вищого рівня, та погоджень з громадою.

Можна навести численні приклади суб'єктивних чинників виникнення цих проблем. Багато в чому це обумовлено тривалою відсутністю чіткого бачення того, як розвиватися громадам, що було «на руку» приватним девелоперам, призводило до ігнорування елементарних вимог щодо планування та зонування території. Крім того, на відміну від європейської системи просторового планування, в Україні досі переважає регіонально-економічний підхід, за якого, починаючи з верхнього рівня управління, орієнтація спрямована на досягнення насамперед економічних цілей. Звідси – зменшення соціально-економічного простору, нестримне зростання великих міст, економічне спустошення та знелюднення сільських територій. В зарубіжних країнах якість архітектурного середовища давно є одним із головних факторів у глобальній конкуренції для привернення уваги інвесторів. На жаль, такого усвідомлення немає у наших депутатів, внаслідок чого вони допускають руйнування історичних будівель та зміни архітектурного вигляду міст.

Таким чином, просторове планування в Україні перебуває на шляху становлення і поки що не стало дієвим інструментом політики держави.

Щоб це сталося, необхідно вирішити нагальні проблеми, про які було сказано вище.

Ільків Наталія Володимирівна
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри господарсько-правових дисциплін
Львівського державного університету
внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

У Декларації Міжнародної конференції з питань відновлення України (Лугано (Швейцарія), 4–5 липня 2022 р.), серед схвалених керівних принципів, що є основоположними для процесу відновлення України, (т.зв. «Принципи Лугано»), виокремлено принцип сталого розвитку [1, с. 3]. Його суть сформульована як спрямованість процесу відновлення на сталу відбудову України відповідно до Порядку денного сталого розвитку до 2030 року та Паризької Угоди, з інтеграцією соціальних, економічних та екологічних аспектів, включно із «зеленим» переходом, тобто дотриманням Європейського зеленого курсу, метою якого є подолання викликів, що пов'язані зі зміною клімату та деградацією довкілля шляхом трансформації ЄС до сучасної ресурсно-ефективної та конкурентоспроможної економіки.

Державницьке розуміння актуальності цих питань відображено у проекті Плану відновлення України. На реалізацію принципу сталого розвитку спрямовані тією чи іншою мірою усі п'ятнадцять національних програм у різних секторах економіки та суспільного життя, що складають план відновлення України. Так, у програмі «Відбудова чистого та захищеного середовища» досягнення такої стратегічної цілі повоєнного відновлення як чисте та безпечне довкілля розглядається, зокрема, крізь призму інтеграції кліматичних цілей в усі сектори економіки та суспільного життя та досягнення європейських стандартів державного управління у галузі охорони довкілля. Основними напрямками реалізації цієї програми визначено: 1) кліматична політика: запобігання та адаптація до зміни клімату; 2) екологічна безпека та ефективне управління відходами; 3) збалансоване використання природних ресурсів

Гордєєв В. І.	ДО ПИТАННЯ ПОНОВЛЕННЯ ДОГОВОРІВ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК В СУДОВОМУ ПОРЯДКУ	180
Данілік Д. М.	СУЧАСНІ НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ДЛЯ ПОТРЕБ НАДРОКОРИСТУВАННЯ.....	184
Данилюк Л. Р.	ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН	189
Донець О. В.	ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА БЕЗПЕКОВА СКЛАДОВА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ҐРУНТІВ В УКРАЇНІ	192
Єрмолаєва Т. В.	ПОСТВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВКІЛЛЯ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ	197
Задихайло Д. Д.	ІНКОРПОРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ В СИСТЕМУ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ.....	200
Заєць О. І.	НЕПОРУШНІСТЬ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ: НОВІ РЕАЛІЇ.....	205
Земко А. М.	КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	208
Зуєва О. А.	КОНЦЕСІЯ ЯК ВИД ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ВІДНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	212
Ігнатенко І. В.	ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ.....	215
Ільків Н. В.	ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ.....	219
Ковтун О. М.	ПЕРШІ В ІСТОРІЇ КЛІМАТИЧНІ СПРАВИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ – НОВА СТОРІНКА У ЗАХИСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ	223